

บทที่ 2

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

โดยทั่วไปเป็นที่ยอมรับว่าการออม คือส่วนแตกต่างระหว่างรายได้และค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภค ดังนั้นในการศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการออม นักเศรษฐศาสตร์จึงได้อาศัยแนวคิดการบริโภคเข้ามาช่วยในการอธิบาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 สมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis)

ผู้ริเริ่มแนวคิดนี้ คือ John Maynard Keynes เชื่อว่าในระบบเศรษฐกิจที่ผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่ตั้งใจไว้ของครัวเรือนในงวดเวลาหนึ่งจะถูกกำหนดโดยระดับรายได้สัมบูรณ์ในงวดเวลานั้น โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้รายได้ดังกล่าวควรเป็นรายได้ประชาชาติที่สุทธิหลังหักภาษีแล้ว (เป็นรายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง) อย่างไรก็ตาม ในที่นี้จะตัดเรื่องของภาษีออกจากการพิจารณาไปก่อน เพื่อให้ไม่ซับซ้อนมากเกินไป ดังนั้นจึงเขียนเป็นฟังก์ชันการบริโภคในรูปแบบสมการเส้นตรงได้ดังนี้

$$C = a + bY \quad ; a > 0, 0 < b < 1 \quad (1)$$

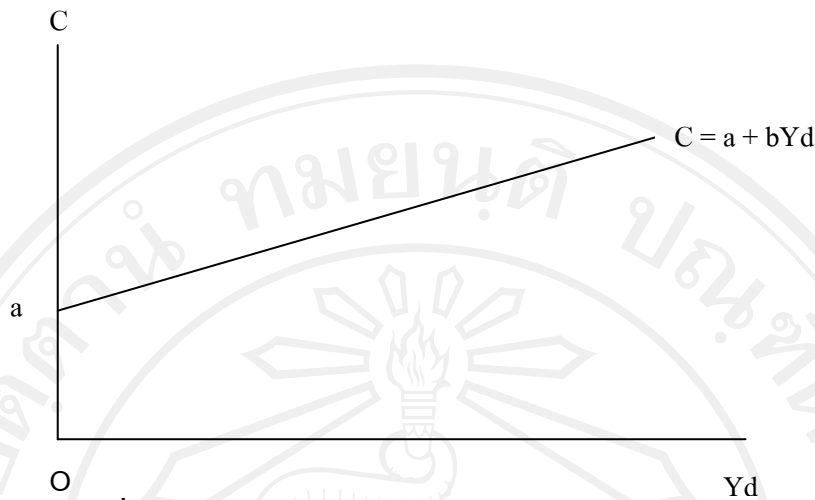
โดย C = ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

a = ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคขณะที่ยังไม่มีรายได้ (autonomous consumption expenditure: แม้ว่าบุคคลจะยังไม่มีรายได้ ($Y=0$) แต่เพื่อความอยู่รอดก็ยังต้องกินต้องใช้)

b = ค่า MPC

Y = ระดับรายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง

จากสมการ (1) นำมาแสดงโดยภาพที่ 2.1 ดังนี้

ภาพที่ 2.1 สมมติฐานรายได้สัมบูรณ์และฟังก์ชันการบริโภค

ค่า APC (Average Propensity to Consume: ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค โดยที่ $APC=C/Y$ ซึ่งเป็นค่าบอกให้ทราบว่ารายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้จริง 1 หน่วย จะถูกจัดสรรไปเพื่อการบริโภคน้อยเพียงใด) จากสมการ (1) นำมาหารด้วย Y ตลอด จะได้ว่า

$$C/Y = a/Y + b \quad (2)$$

พิจารณาเฉพาะส่วนที่เพิ่มขึ้น คือถ้าระดับรายได้ที่สามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอยได้จริงเปลี่ยนแปลงไปเท่ากับ ΔY จะทำให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปด้วยเท่ากับ ΔC ดังนั้นจะแสดงได้ว่า

$\Delta C/\Delta Y$ คือค่า MPC (marginal propensity to consume: ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค) เป็นค่าความลาดในสมการ (1) นั่นเอง

$$\Delta C = b\Delta Y$$

$$\Delta C/\Delta Y = b \quad (3)$$

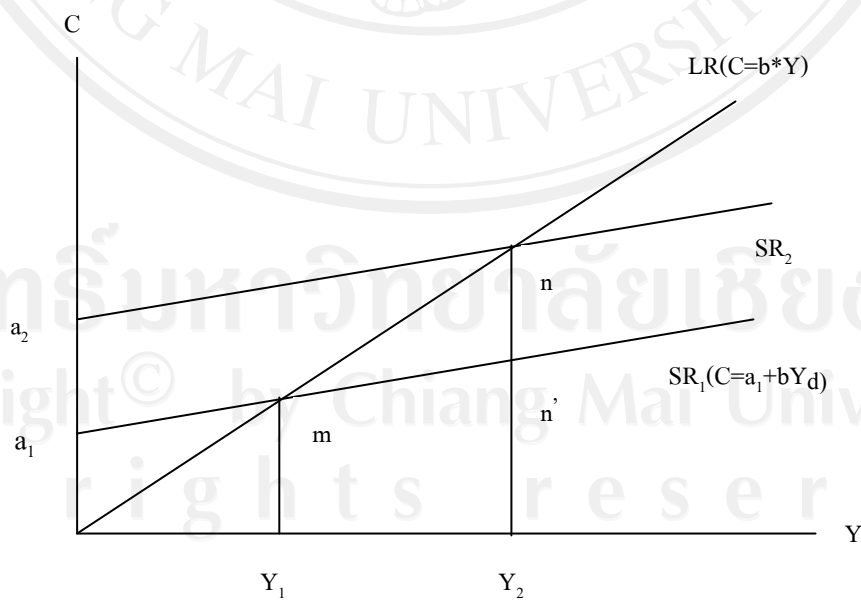
ดังนั้นค่าของ MPC จึงมีค่ามากกว่าศูนย์ แสดงให้เห็นว่าการบริโภคกับรายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนกัน นั่นคือค่า APC มากกว่าค่า MPC นั่นคือ แม้ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคลดลง แต่ค่าความโน้มเอียงหน่วยเฉลี่ยในการบริโภคจะยังคงมากกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคเสมอ

ทฤษฎีการบริโภคตามแนวคิดของ Keynes ได้รับการยอมรับจากนักเศรษฐศาสตร์มหภาคในสมัยนั้นอย่างมาก อย่างไรก็ตามมันยังคงถูกใช้ในการศึกษา ณ ระยะเวลาหนึ่ง (cross-section studies) เท่านั้น ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สมมติฐานของ Keynes ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากฟังก์ชันการบริโภคของ Keynes ไม่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมบริโภคของประชาชนได้ โดยที่

นักเศรษฐศาสตร์คิดว่าเมื่อสงครามสิ้นสุดลง การใช้จ่ายของรัฐบาลจะลดลง ทำให้เศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะตกต่ำและการบริโภคของครัวเรือนก็จะอยู่ในระดับต่ำ แต่ในความเป็นจริงระดับการบริโภคของภาคเอกชนกลับเพิ่มขึ้นมากเพราะในช่วงที่เกิดสงครามผู้บริโภคมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาล และเก็บออมไว้ในรูปทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ เมื่อสงครามสิ้นสุดจึงได้นำมาใช้ในการบริโภค ทำให้ทราบว่าทรัพย์สินมีความสัมพันธ์ต่อระดับการบริโภคเช่นเดียวกับรายได้

Simon Kutzents ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง C และ Y ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ช่วงเวลาของข้อมูลในการศึกษาที่ยาวนานขึ้น พบว่า ฟังก์ชันการบริโภคมีลักษณะเป็นเส้นตรงออกจากจุดกำเนิดคือ $C=b*Y$ แตกต่างจากเส้นการบริโภคตามสมมติของ Keynes และปฏิเสธสมมติฐานของ Keynes และปฏิเสธสมมติฐานของ Keynes ที่ว่า ค่า APC มากกว่า MPC โดยพบว่าการบริโภคกับระดับรายได้มีความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนกันคือ $APC = MPC = b$

จากการที่ผลการศึกษาของ Kutzents ขัดแย้งกับแนวคิดของ Keynes ทำให้นักเศรษฐศาสตร์คนอื่น ๆ หันกลับไปพัฒนาทฤษฎีการบริโภคขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง C และ Y ได้ดียิ่งขึ้น ในจำนวนนี้นักเศรษฐศาสตร์ที่นิยมตามแนวคิดของ Keynes ก็ได้พยายามหาเหตุผลมาสนับสนุนให้ทฤษฎีตามแนวคิดของ Keynes ยังคงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kutzents อยู่ โดยเห็นว่าเส้นการบริโภคของ Keynes เป็นเส้นการบริโภคระยะสั้น ซึ่งในระยะยาวแล้วเส้นจะเลื่อนสูงขึ้นจนกลายเป็นฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามสมมติฐานรายได้สมบูรณ์

จากภาพที่ 2.2 กำหนดให้การบริโภคเดิมอยู่ที่จุด m บนเส้นการบริโภคระยะสั้น SR_1 และในระยะยาวเส้นการบริโภคเลื่อนสูงขึ้นเป็นเส้น SR_2 เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจาก Y_1 เป็น Y_2 การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นเป็นจุด n' แต่เพิ่มไปอยู่ที่จุด n เนื่องจากเส้นการบริโภคได้เปลี่ยนแปลงไป ค่าความโน้มเอียงในการบริโภคจึงไม่ลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น นั่นคือค่า $APC = MPC$ ดังนั้น ในระยะยาวการบริโภคจะอยู่บนเส้นการบริโภคในระยะยาว

2.1.2 สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis)

ผู้ริเริ่มแนวคิดนี้คือ James S. Duesenberry เชื่อว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้สัมบูรณ์ตามแนวคิดของ John Maynard Keynes เท่านั้น แต่จากการที่มนุษย์มีพฤติกรรมการเลียนแบบในการบริโภคของสังคม (demonstration effect) จึงทำให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคควรเพิ่มขึ้นอยู่กับระดับรายได้เปรียบเทียบกับระดับรายได้โดยเฉลี่ยของคนในสังคมด้วย กล่าวคือครัวเรือนที่มีระดับรายได้ซึ่งเปรียบเทียบกับแล้วต่ำกว่าระดับรายได้โดยเฉลี่ยของคนในสังคมมีแนวโน้มที่ครัวเรือนเหล่านี้จะมีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคต่อรายได้ค่อนข้างสูง นั่นคือ APC (average propensity to consume : ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) สูง ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมของครัวเรือนจะพยายามรักษาระดับของการบริโภคให้ใกล้เคียงกับระดับการบริโภคโดยเฉลี่ยของคนในสังคม ส่วนครัวเรือนที่มีระดับรายได้ซึ่งเปรียบเทียบกับแล้วสูงกว่าระดับรายได้เฉลี่ยของคนในสังคม มีแนวโน้มที่ครัวเรือนเหล่านี้จะมีค่า APC ต่ำ ทั้งนี้เพราะครัวเรือนในกลุ่มนี้จะมีระดับของการบริโภคสูงอยู่แล้ว ดังนั้นจึงสามารถที่จะทำการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคโดยจัดสรรเงินจากรายได้เพียงส่วนน้อยก็พอเพียงสำหรับการบริโภคสินค้าและบริการให้ใกล้เคียงกับระดับการบริโภคโดยเฉลี่ยของคนในสังคมได้แล้ว

นอกจาก Duesenberry จะเชื่อว่าการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคขึ้นอยู่กับระดับรายได้เปรียบเทียบกับระดับรายได้โดยเฉลี่ยของสังคมแล้ว เขายังเชื่ออีกว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดปัจจุบันยังขึ้นอยู่กับระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดปัจจุบันยังขึ้นอยู่กับระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาก่อน ๆ อีกด้วย ทั้งนี้เพราะครัวเรือนที่มีระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและระดับรายได้อยู่ในระดับหนึ่งแล้วจะเป็นการยากที่จะทำให้เขาลดระดับรายจ่ายเพื่อการบริโภคให้ต่ำกว่าเดิมเมื่อระดับรายได้เปรียบเทียบกับระดับรายได้ที่เคยได้รับสูงสุด (previous peak income) แ่ลง ค่า APC จึงสูงขึ้น ตามแนวความคิดนี้จะได้สมการของค่า APC จึงสูงขึ้น ตามแนวความคิดนี้จะได้สมการของค่า APC คือ

$$APC = c - dY/Y_p$$

$$C/Y = c - dY/Y_p$$

(4)

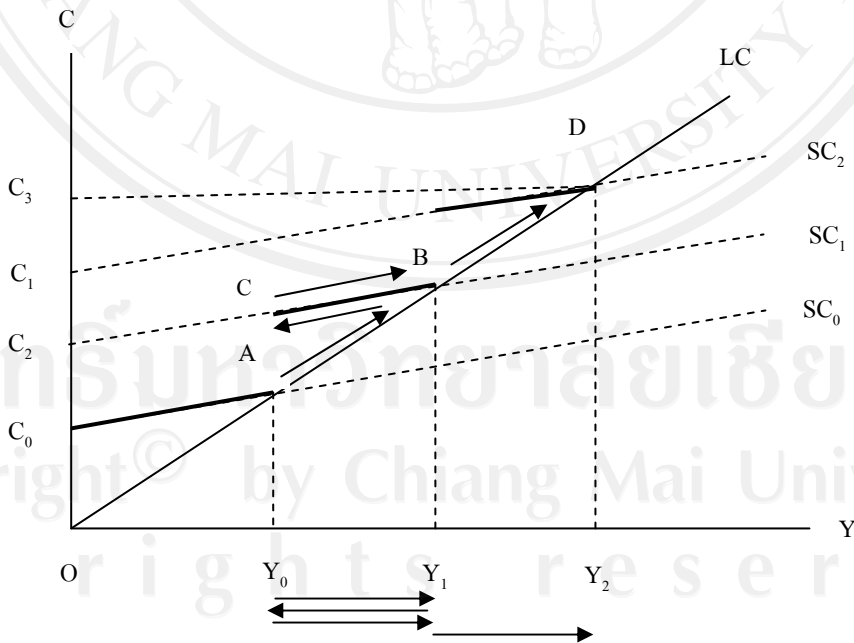
โดยที่ C คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค c คือค่า APC

Y คือ ระดับรายได้ในงวดปัจจุบัน

Y_p คือ ระดับรายได้สูงสุดที่ครัวเรือนเคยได้รับในงวดเวลาก่อน

d คือ ค่า coefficient ซึ่งแสดงถึงความลาด (slope) ของเส้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง APC และ Y/Y_p

ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคกับระดับรายได้ในระยะสั้นและระยะยาวแสดงได้ดังภาพที่ 3 สมมติในงวดเวลาที่ 0 ครัวเรือนทำการบริโภค ณ จุด A โดยมีรายได้เท่ากับ $0Y_0$ และมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ $0C_0$ ต่อมาในงวดเวลาที่ 1 ครัวเรือนมีรายได้สูงขึ้นเป็น $0Y_1$ ครัวเรือนจะทำการบริโภคไปตามเส้นการบริโภคระยะยาว (LC) ที่จุด B โดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ $0C_1$ (รายได้สูงสุดในงวดเวลา ก่อนคือ $0Y_0$) ค่า APC ไม่เปลี่ยนแปลงในงวดเวลาที่ 2 ครัวเรือนมีรายได้ลดลงกลับมาเป็น $0Y_0$ (รายได้สูงสุดในงวดเวลา ก่อนคือ $0Y_1$) ครัวเรือนจะไม่กลับมาทำการบริโภคที่จุด A เหมือนในงวดเวลาที่ 0 อีก แต่พยายามรักษาระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคไว้ โดยจะทำการบริโภคตามเส้นการบริโภคระยะสั้น (SC_1) แทนที่จุด C

ภาพที่ 2.3 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ

ค่า APC สูงขึ้น และ APC มากกว่า MPC ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ $0C_2$ ในงวดเวลาที่ 3 คราวเรือนมีรายได้สูงขึ้นกลับมาเป็น $0Y_1$ ซึ่งระดับรายได้เดียวกับระดับรายได้สูงสุดในงวดเวลา ก่อน คราวเรือนจะเลื่อนการทำการบริโภคจากจุด C กลับขึ้นมาอยู่ที่ B ตามแนวเส้นการบริโภคระยะสั้น โดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ $0C_1$ ค่า APC ลดลง แต่ APC ยังคงมากกว่า MPC ต่อมาในงวดเวลาที่ 4 คราวเรือนมีรายได้สูงขึ้นไปอีกเป็น $0Y_2$ (รายได้สูงสุดในงวดเวลา ก่อนคือ $0Y_1$) คราวเรือนจะทำการบริโภคเพิ่มขึ้นตามเส้นการบริโภคระยะยาวที่จุด D โดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ $0C_3$ ค่า APC ไม่เปลี่ยนแปลง การปรับตัวจะเป็นสัญลักษณ์เช่นนี้เรื่อยไปแล้วแต่ระดับรายได้ของ คราวเรือนว่าจะมีการขึ้นลงเทียบกับระดับรายได้สูงสุดในงวดเวลา ก่อนอย่างไร

อย่างไรก็ตามเราสามารถกำหนดแนวคิดให้ย้อนกลับไปทางด้านของการออมได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{จากสมการ} \quad C + S &= Y \\ (C/Y) + (S/Y) &= (Y/Y) \\ (C/Y) &= 1 - (S/Y) \end{aligned} \quad (5)$$

แทนค่าสมการ (5) ในสมการ (4) จะได้

$$\begin{aligned} 1 - S/Y &= c - dY/Y_p \\ S/Y &= (1-c) + dY/Y_p \\ S/Y &= e + dY/Y_p \end{aligned} \quad (6)$$

e คือ ค่า APS ในขณะที่ Y/Y_p เท่ากับ 0 ซึ่งเท่ากับ $1-c$

จากสมการ (6) อัตราส่วนของปริมาณการออมต่อรายได้ของคราวเรือนจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้ ในงวดปัจจุบันเมื่อเทียบกับระดับรายได้สูงสุดที่คราวเรือนเคยได้รับในงวดเวลา ก่อนและจากสมการ นี้เราจะได้สมการการออมคือ

$$S = eY + dY^2/Y_p$$

2.1.3 สมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

ผู้ริเริ่มแนวคิดนี้คือ Milton Friedman เชื่อว่าครอบครัวจะมีพฤติกรรมในการจัดสรร รายได้เพื่อการบริโภคโดยอิงกับรายได้ในระยะยาว (long term income) ที่คาดว่าจะได้รับมากกว่า พร้อมนี้เขาได้กำหนดให้รายได้ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ รายได้ถาวร (permanent income) และ รายได้ชั่วคราว (transitory income) และกำหนดให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคประกอบไปด้วย 2 ส่วน เช่นกัน คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวร (permanent consumption) และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ชั่วคราว (transitory consumption) สามารถเขียนในรูปสมการ ได้เป็น

$$Y = Y^T + Y^P$$

$$C = C^T + C^P$$

โดยที่ Y คือ รายได้ที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาหนึ่ง

Y^T, Y^P คือ รายได้ชั่วคราวและรายได้ถาวร ตามลำดับ

C คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภคที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาหนึ่ง

C^T, C^P คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภคชั่วคราวและค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภคถาวร ตามลำดับ

Friedman เชื่อว่ารายได้ชั่วคราวซึ่งเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันในงวดเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจมีค่าเป็นไปไม่ได้ทั้งบวกหรือลบ แต่ในระยะยาวแล้วรายได้ส่วนนี้จะหักกลบลบกันพอดี ดังนั้นในระยะยาว รายได้ที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจึงมีเฉพาะส่วนของรายได้ถาวรเท่านั้นและเหตุผลทำนองเดียวกันนี้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในระยะยาวที่เกิดขึ้นจริงจึงมีเฉพาะส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวรด้วยเช่นกัน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง 1) รายได้ถาวรกับรายได้ชั่วคราว 2) ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวรกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว 3) รายได้ชั่วคราวกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว

จะได้ว่า ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนในระยะยาวจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร (ควรเป็นรายได้หลังหักภาษีแล้ว) โดยมีความสัมพันธ์กันในสัดส่วนคงที่ สามารถเขียนในรูปสมการแสดงความสัมพันธ์ของการบริโภคในระยะยาวได้ ดังนี้

$$C = aY^P \quad (7)$$

$$C/Y^P = a \quad (8)$$

C/Y^P คือ ค่า APC (average propensity to consume : ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค)

มีค่าคงที่ เท่ากับ a ในขณะเดียวกันที่

$$\Delta C = a\Delta Y^P$$

$$\Delta C/\Delta Y^P = a \quad (9)$$

$\Delta C/\Delta Y^P$ คือ ค่า MPC (marginal propensity to consume : ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค) ดังนั้นจากสมการ (8) และ (9) กล่าวได้ว่าในระยะยาวความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและระดับรายได้เป็นความสัมพันธ์ที่ได้สัดส่วนกัน (proportional relationship) โดยมีค่า APC คงที่ และเท่ากับ MPC ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ Simon Kuznets

ตามแนวคิดของ Friedman รายได้ถาวร หมายถึง มูลค่าปัจจุบันของรายได้เฉลี่ยระยะยาวที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งในระยะยาว รายได้ถาวรในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะเท่ากับรายได้ถาวรในอดีต นั่นคือ

$$Y_t^p = Y_{t-1}^p$$

โดยที่ Y_t^p คือ รายได้ถาวรในงวดเวลาที่ t

Y_{t-1}^p คือ รายได้ถาวรในงวดเวลาที่ $t-1$

แต่หากพิจารณาในระยะสั้น รายได้ถาวรในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะมีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวรในอดีตและส่วนเปลี่ยนแปลงของรายได้นั้น ซึ่งเชื่อว่าจะมีความสัมพันธ์กันในรูปของสมการดังนี้

$$Y_t^p = Y_{t-1}^p + b(Y_t - Y_{t-1}^p) ; 0 < b < 1 \quad (10)$$

โดยที่ Y_t คือ รายได้ที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาที่ t

b คือ สัดส่วนของรายได้ถาวรที่มาจากรายได้ปัจจุบัน

หากคำนึงถึงช่วงเวลาในสมการ (7) และสามารถเขียนสมการได้ใหม่ดังนี้

$$C_t = aY_t^p \quad (11)$$

แทนสมการ (10) ในสมการ (11) จะได้

$$C_t = a(Y_{t-1}^p + b(Y_t - Y_{t-1}^p)) \quad (12)$$

$$C_t = a(1-b)Y_{t-1}^p + abY_t \quad (12)$$

หาค่า APC จะได้

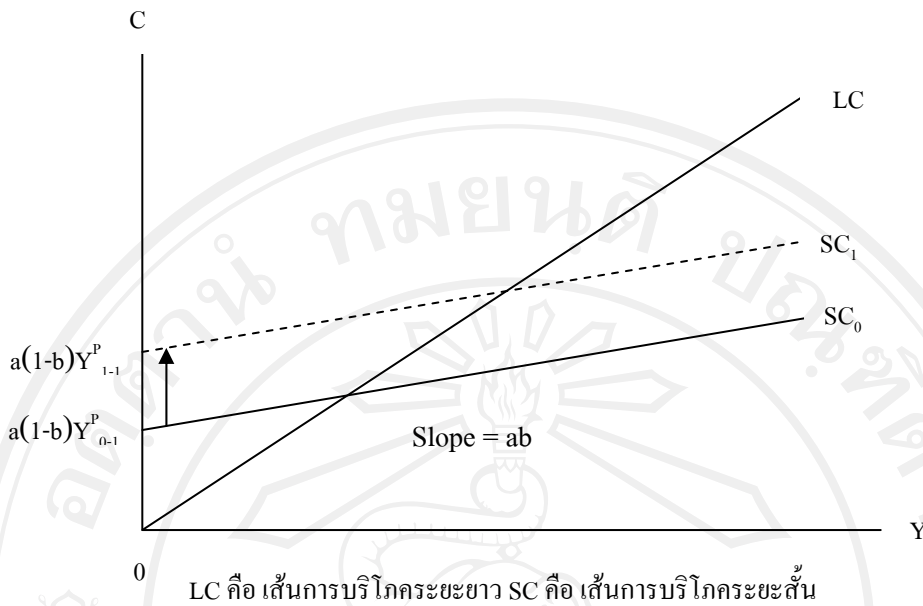
$$C_t/Y_t = a(1-b)Y_{t-1}^p/Y_t + ab \quad (13)$$

หาค่า MPC จะได้

$$\Delta C_t / \Delta Y_t = ab \quad (14)$$

จากสมการ (12), (13) และ (14) ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า พฤติกรรมการบริโภคในระยะสั้น ณ งวดเวลาใดเวลาหนึ่งตามทฤษฎีนี้ จะให้ลักษณะของเส้นการบริโภคตัดกับแกนค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภคที่ระดับ $a(1-b)Y_{t-1}^p$ ซึ่งค่าตัดกับแกนนี้จะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอิทธิพลของรายได้ถาวรในอดีต (Y_{t-1}^p) นั่นเอง ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและระดับรายได้ในระยะสั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้ สัดส่วนกัน (nonproportional relationship) โดยเมื่อระดับรายได้สูงขึ้นเรื่อย ๆ และสูงกว่ารายได้ถาวรในอดีต ค่า APC จะลดลง ในขณะที่ค่า $APC > MPC$ ตลอดเวลา โดยสามารถแสดงดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามสมมติฐานรายได้ถาวร

ดังนั้นจากการที่การออมเป็นเงินส่วนเหลือที่ไม่ได้ทำการบริโภคแล้ว จึงสามารถเกิดได้ทั้งจาก ส่วนของรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว สามารถเขียนสมการการออมได้ดังนี้

$$S = f + gY^T + hY^P$$

โดยที่ f คือ ปริมาณการออมในขณะที่ยังไม่มีรายได้

G คือ สัดส่วนของรายได้ชั่วคราวซึ่งมีผลต่อการออม

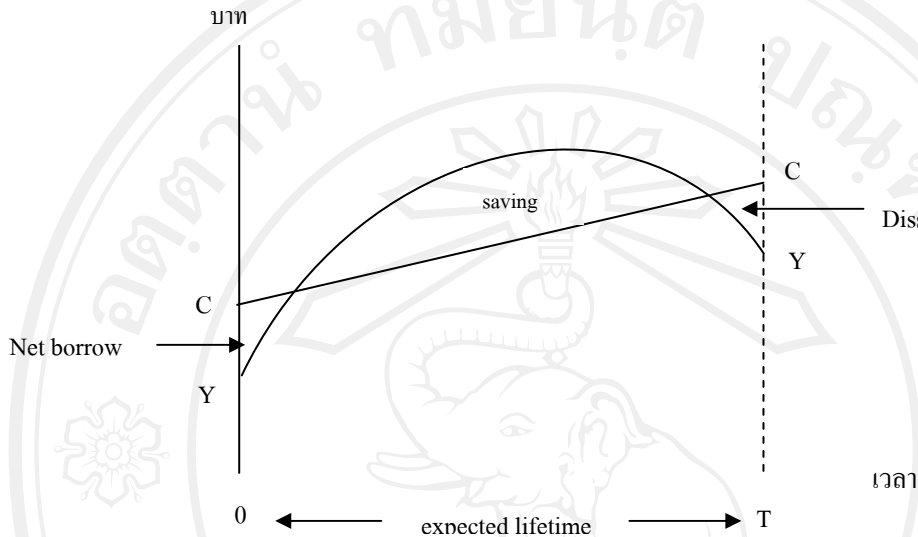
H คือ สัดส่วนของรายได้ถาวรซึ่งมีผลต่อการออม

Y^T, Y^P คือ รายได้ชั่วคราวและรายได้ถาวร ตามลำดับ

2.1.4 สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis Framework)

ผู้ริเริ่มแนวคิดนี้คือ Albert Ando and Franco Modigliani และ Richard Brumberg (1963) เชื่อว่าปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต หากพิจารณา การกระจายรายได้และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรชีวิตที่ควรจะเป็นของบุคคลหนึ่ง ๆ ดังภาพที่ 5 จะเห็นว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อย จะมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำ และจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับมามีรายได้ลดลงอีกครั้ง การกระจายรายได้ตลอดช่วงอายุขัยจึงมีลักษณะเป็นไปตามเส้น YY ส่วนปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะสูงขึ้นเป็นลำดับตามอายุขัยโดยมีลักษณะของการกระจายปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคตามเส้น CC เมื่อทำการ

เปรียบเทียบกันระหว่างเส้น YY และ CC แล้ว จะพบว่าในช่วงต้นของชีวิต บุคคลจะมีรายได้อันไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้นบุคคลจึงต้องประหยัดเงินเป็นผู้ออมเงิน ต่อมาในช่วงกลางของชีวิตจึงจะเริ่มที่จะมีเงินสะสมส่วนนี้ก็คือส่วนของเงินออมนั่นเอง

ภาพที่ 2.5 รายได้และการบริโภคตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิต

2.2 ตัววัดค่าพฤติกรรมกรรมการออม

ตัววัดค่าพฤติกรรมกรรมการออมที่นิยมใช้กัน คือ APS (average propensity to save : ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม) เป็นค่าที่แสดงให้เห็นว่ารายได้ 1 หน่วย คราวเรือนจะทำการออมเก็บไว้เท่าไรบ่งชี้ให้ทราบถึงพฤติกรรมในการจัดสรรรายได้ไปในการออมของคราวเรือน และ MPS (marginal propensity to save : ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม) เป็นค่าที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย ปริมาณการออมจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าไร บ่งชี้ให้ทราบถึงผลของการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ที่กระทบต่อพฤติกรรมกรรมการออมว่ามีมากขึ้นเพียงใด ทั้งค่า APS และ MPS สามารถหาได้โดย

$$APS = S/Y \quad (15)$$

$$MPS = \Delta S / \Delta Y \quad (16)$$

ความสัมพันธ์ระหว่างความโน้มเอียงในการบริโภคกับการออม

ตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มักจะกล่าวถึงการออมและการบริโภคควบคู่กันไปเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากค่าก็เป็นส่วนหนึ่งที่แยกออกมาจากรายได้ของคราวเรือนที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง

ถ้าปริมาณการออมรวมกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค มีค่าเท่ากับรายได้ที่ครัวเรือนสามารถนำไป
ใช้จ่ายใช้สอยได้จริงตามสมการ (1) เมื่อทำการย้ายข้างสมการจะได้ว่า

$$C + S = Y \quad (17)$$

$$(C/Y) + (S/Y) = (Y/Y)$$

จะได้ $APC + APS = 1 \quad (18)$

และถ้ารายได้เปลี่ยนแปลงไป (ΔY) ส่งผลให้การบริโภคและการออมเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

$$\frac{dc}{dy} + \frac{ds}{dy} = \frac{dy}{dy}$$

จะได้ $MPC + MPS = 1$

นั่นคือ ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค (MPC : marginal propensity to consume)
รวมกับความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (MPS : marginal propensity to save)
จะมีค่าเท่ากับ 1

2.3 รูปแบบการออม

รูปแบบการออม (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2551: ออนไลน์) ได้แก่

1. การออมในตลาดเงิน ตลาดเงินในระบบมีสถาบันการเงินเป็นศูนย์กลางในการระดมเงิน
ออมจากครัวเรือนซึ่งถือเป็นแหล่งที่มาของเงินทุน และนำเงินทุนไปปล่อยให้กับผู้ยืมแก่ผู้ขาดแคลน
เงินในระยะสั้น ลักษณะเด่นของตลาดเงิน คือ ทุกกิจกรรมเป็นการกู้ยืมผ่านตัวกลาง และระยะเวลา
การกู้ยืมสั้น ไม่เกิน 1 ปี การออมในตลาดเงิน ได้แก่

1.1 การออมกับธนาคาร รับฝากเงินประเภทกระแสรายวันหรือเดินสะพัด ออมทรัพย์ เงิน
ฝากประจำ เงินฝากแบบพิเศษมีเงื่อนไขในการรับฝากเงินและการจ่ายผลตอบแทน และการฝากออม
ทรัพย์พิเศษแบบมีรางวัล

1.2 การออมกับสถาบันที่มีชื่อธนาคาร ได้แก่

- 1) บริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ รับฝากเงินในรูปแบบ
สัญญาใช้เงิน
- 2) สหกรณ์ออมทรัพย์ แหล่งเงินทุนอยู่ในรูปเงินฝากคล้ายธนาคารพาณิชย์ และเงินค้ำหุ้น
- 3) บริษัทประกันชีวิต เป็นสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ระดมเงินออมระยะยาวจากประชาชน
ในรูปกรมธรรม์ประกันชีวิต โดยผู้ซื้อกรมธรรม์จะต้องจ่ายเบี้ยประกันเป็นงวด ๆ ตามรูปแบบของ
การประกันชีวิต (พรทิพย์ เชียรธีรวิทย์, 2548: 137)

2. การออมในตลาดตราสารหนี้ ตลาดตราสารหนี้เป็นศูนย์กลางที่ระดมเงินทุนจากผู้ออมไปยัง
ผู้ลงทุนโดยตรงมีสภาพเป็นเจ้าของ ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยที่ตราไว้ส่วนลดรับ (ส่วนต่าง

ระหว่างราคาไถ่ถอนหุ้นกู้กับราคาหุ้นกู้ที่ออกเสนอขายครั้งแรก และกำไรหรือขาดทุนจากการซื้อขายในตลาดรอง) การออมในตลาดตราสารหนี้ (สันติ กิระนันท์, 2548: 10-11) ได้แก่

2.1 ตราสารหนี้ที่ออกโดยรัฐบาล เป็นตราสารหนี้ที่ออกโดยกระทรวงการคลัง ผู้ถือมีฐานะเป็นเจ้าของรัฐบาล ได้แก่ ตั๋วเงินคลัง และพันธบัตรรัฐบาล

2.2 ตราสารหนี้ที่ออกโดยองค์กรภาครัฐ เช่น พันธบัตรรัฐวิสาหกิจ พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น

2.3 ตราสารหนี้ภาคเอกชน (หุ้นกู้) เป็นตราสารหนี้ที่มีอายุมากกว่า 1 ปี ที่ออกโดยภาคธุรกิจเอกชน เพื่อระดมทุนจากประชาชนทั่วไปนำไปใช้ในการดำเนินกิจการ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535

3. การออมในตลาดทุน การออมในตลาดทุน ได้แก่ การลงทุนในหลักทรัพย์อันประกอบไปด้วยหุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หน่วยลงทุนหรือตราสารแสดงสิทธิในทรัพย์สินของโครงการจัดการลงทุนบริษัทหลักทรัพย์จัดการลงทุนของกองทุน ใบสำคัญแสดงสิทธิในการขอซื้อหุ้นสามัญของบริษัทผู้ออกตามระยะเวลาที่กำหนดในอนาคต (Warrant) เป็นต้น

4. การออมในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบการซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของต่างๆ หรือการสะสมสิ่งของที่มูลค่าเปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา ความนิยม การเก็งกำไร หรือความพอใจ ได้แก่ ทองคำ ที่ดิน บ้าน เงินตราต่างประเทศ วัตถุโบราณ พระเครื่อง แสตมป์ เป็นต้น

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการออมในภาคเกษตรในอดีตนั้น ได้มีการศึกษาไว้มากพอสมควรทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยปัจจัยที่มีผลต่อเงินออม กลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษา และผลที่ได้จากการศึกษานั้นจะมีความแตกต่างกันและเหมือนกันบ้าง โดยสรุปสาระสำคัญของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

พาวิษฐ์ รัตนโกมล (2526) ได้ศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า รายได้และการมีอสังหาริมทรัพย์ในครอบครองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออม แต่จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออม ความแตกต่างของพื้นที่มีผลต่อระดับการออมทรัพย์ โดยครัวเรือนในเขตเทศบาลมีแนวโน้มในการออมทรัพย์มากกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล ส่วนการถือสินทรัพย์ทางการเงินไม่ได้มีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือน

มงคล เจริญ (2535) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคกลางของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า รายได้และขนาดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออม ขณะที่การถือสินทรัพย์ทางการเงินไม่มีความสัมพันธ์กับการออม ส่วนการศึกษาการมีและไม่มีบ้าน และที่ดินเป็นของตนเอง พบว่าในเขตกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบนอก ครัวเรือนที่มีบ้าน และที่ดินเป็นของตนเองมีผลทำให้การออมลดลง ส่วนในเขตภาคกลางทั้งหมด ไม่รวม กรุงเทพมหานคร พบว่าการมีบ้านและที่ดินไม่มีผลต่อการออม สำหรับความแตกต่างของพื้นที่ของครัวเรือน โดยแบ่งเป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลและพื้นที่นอกเขตเทศบาล มีผลทำให้พฤติกรรมการออมของครัวเรือนมีความแตกต่างกัน โดยการออมโดยเฉลี่ยของครัวเรือนในเขตเทศบาลสูงกว่านอกเขตเทศบาล

Supan (2535) ได้วิเคราะห์รูปแบบการออมและการบริโภคของผู้สูงอายุในเยอรมนี โดยศึกษารูปแบบการออมตามทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life cycle model) โดยแบ่งช่วงอายุออกเป็น 8 ช่วง คือ กลุ่มอายุ 50-54 ปี กลุ่มอายุ 55-59 ปี กลุ่มอายุ 60-62 ปี กลุ่มอายุ 63-65 ปี กลุ่มอายุ 66-69 ปี กลุ่มอายุ 70-74 ปี กลุ่มอายุ 75-79 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 80 ปี ผลการศึกษาพบว่า การออมของครัวเรือนจะลดลงจากช่วงอายุ 50-54 ปี จนถึงช่วงอายุ 66-69 ปี โดยหลังจากนั้นตั้งแต่ช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป การออมจะกลับมาเพิ่มขึ้นอีกครั้งและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆจนถึงอายุ 80 ปี ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีวัฏจักรชีวิต โดยให้เหตุผลที่ทำให้การออมเพิ่มสูงขึ้นว่าผู้สูงอายุมุ่งสนใจในการสะสมเงินออมเพื่อเป็นมรดกต่อทายาทต่อไป

เสาวลักษณ์ ชรรมทิปกกุล (2538) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ผลการศึกษาพบว่ารายได้ ทรัพย์สินสุทธิ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน โดยรายได้และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออม ส่วนทรัพย์สินสุทธิ และจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออม โดยรูปแบบการออมที่สำคัญของครัวเรือน คือ การออมในรูปทรัพย์สินสภาพคล่อง ได้แก่ การถือเงินสด การฝากเงินไว้กับสถาบันการเงิน

ในการศึกษานี้เสาวลักษณ์มีข้อเสนอแนะว่าปัจจัยที่น่าจะเป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งคือภาวะหนี้สินของครัวเรือน เนื่องจากการศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่มีการถือครองทรัพย์สินในรูปแบบต่างๆมากกว่าความสามารถในการออมของครัวเรือน แสดงถึงการถือครองทรัพย์สินของเกษตรกร มิได้เกิดจากความสามารถในการออมแต่เกิดจากหนี้สินที่กู้ยืมมา

โสภา คงชนาคนธ์ญกิจ (2538) ทำการศึกษาอุปสงค์การประกันชีวิตของครัวเรือนในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ต่อเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิตโดยตรงของ

ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล คือ รายได้ของครัวเรือน และครัวเรือนที่มีสังหาริมทรัพย์ สำหรับครัวเรือนนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลปัจจัยที่กำหนดคือ รายได้ของครัวเรือน ทรัพย์สินของครัวเรือน ประเภทสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ ประเภทของอาชีพ เพศ อายุ และจำนวนสาขาของบริษัทประกันชีวิตในแต่ละจังหวัด

Alessie and Kapteyn (2542) ได้วิเคราะห์การออมของผู้เกษียณอายุจากการทำงานของประเทศเนเธอร์แลนด์ วิเคราะห์ข้อมูลภายใต้ทฤษฎีวิถีจักรชีวิต โดยประเทศเนเธอร์แลนด์มีระบบบำนาญชราภาพ และมีสวัสดิการที่ครอบคลุมกับประชากรผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป ประมาณร้อยละ 99.4 ของจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด จากผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลทั้ง 3 แหล่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือเมื่ออายุของผู้สูงอายุสูงขึ้น ยิ่งทำให้มีการสะสมเงินออมมากขึ้น ผลการศึกษาที่ได้นี้ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีวิถีจักรชีวิต โดย Alessie ได้ให้เหตุผลว่าแรงจูงใจที่ทำให้ผู้สูงอายุมีการออมมากขึ้นเนื่องมาจากความต้องการเก็บเงินไว้ให้เป็นมรดกแก่ทายาทและเพื่อใช้จ่ายยามเจ็บป่วย

ชารินทร์ นัทรไชยสิทธิกุล (2543) ได้วิเคราะห์รูปแบบการออมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือนโดยรวมของจังหวัดเชียงใหม่คือ รายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่รายได้มีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกันกับการออม ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงและขนาดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม แต่เมื่อพิจารณาแยกเป็นเขตเมืองและเขตชนบทพบว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนในเขตเมืองคือ รายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงและระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน โดยรายได้และจำนวนผู้พึ่งพิงของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออม ส่วนขนาดของครัวเรือนและระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออม ในเขตชนบทปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนคือ รายได้ของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิง และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน โดยรายได้และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออม ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออม

เพ็ญมาศ ศิริกิจวัฒนา (2543) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) ผู้บริโภคมีลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และการมีบุตรที่แตกต่างกัน มีผลพฤติกรรมในการตัดสินใจทำประกันชีวิตแตกต่างกัน 2) ผู้บริโภคมีสถานภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม ได้แก่ ระดับรายได้ อาชีพ ตำแหน่งที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการตัดสินใจทำประกันชีวิตแตกต่างกัน 3) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการทำประกันชีวิตมีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับต่ำกับการตัดสินใจทำประกันชีวิต 4) ทศนคติต่อการทำประกันชีวิตมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับกลางกับการตัดสินใจ

ทำประกันชีวิต และ5)ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการประกันชีวิตมีอิทธิพลสำคัญในการอธิบายค่าความแปรปรวนของการตัดสินใจทำประกันชีวิตของผู้บริโภคด้วย เช่น อายุ ระดับตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ (2547) ได้นำแบบจำลองเศรษฐมิติมาประยุกต์ใช้เพื่อประมาณการพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือน ผลการศึกษาจากแบบจำลองพบว่า รายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน อายุ ภูมิภาค อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน และสถานะเศรษฐกิจและสังคมของหัวหน้าครัวเรือนมีผลต่อระดับพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ โดยรายได้ของครัวเรือนและอายุมีผลต่อการออมในทิศทางเดียวกันกัน ส่วนขนาดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงข้าม ทำให้ได้ข้อสังเกตว่าขนาดการออมของครัวเรือนมีความหลากหลายพอสมควร กลุ่มครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นกลุ่มเกษตรกร มีการออมต่อเดือนค่อนข้างน้อย ยกเว้น เกษตรกรที่มีที่ดินทำกินของตัวเองน้อยกว่า 2 ไร่ เกษตรกรที่มีที่ดินทำกินของตัวเองมากกว่า 40 ไร่ เกษตรกรที่เช่าที่ดินของผู้อื่นมากกว่า 20 ไร่ และประมง ที่มีระดับการออมแตกต่างค่อนข้างสูง สำหรับกลุ่มอาชีพที่มีระดับการออมมากที่สุดได้แก่ ผู้ประกอบการกิจการธุรกิจที่มีลูกจ้างของตนเอง รองลงมาเป็น กลุ่มอาชีพฝีมือชั้นสูง เช่น วิศวกร แพทย์ ที่ทำงานให้ตนเอง และกลุ่มอาชีพฝีมือชั้นสูง เช่น วิศวกร แพทย์ ที่ทำงานให้ผู้อื่น ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือผู้มีความสามารถในการออมสูงส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมือง

สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า อัตราการเจริญเติบโตของ GDP และพฤติกรรมการออมของผู้ออมจากต่างประเทศมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการออมของภาคครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่เหลือมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออมภาคครัวเรือน และในส่วนตัวแปรอัตราดอกเบี้ยนั้นไม่สามารถอธิบายผลกระทบที่มีต่อการออมภาคครัวเรือนได้

ภูวนิธิ์ สินไชยกิจ (2550) ได้ศึกษารูปแบบการออมภาคครัวเรือนในเขตเมืองและชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ในเขตเมืองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมคือ รายได้จากการทำงานของครัวเรือน รายได้จากทรัพย์สินของครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน และหนี้สินของครัวเรือน โดยมีความสัมพันธ์ ไปในทิศทางเดียวกันกับการออม ตามลำดับ ส่วนมูลค่าทรัพย์สิน และจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ไม่มีอิทธิพลต่อการออม ในเขตชนบทพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมคือ รายได้จากทรัพย์สินของครัวเรือน รายได้จากการทำงานของครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน หนี้สินของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือน ตามลำดับ แต่มูลค่าทรัพย์สิน ไม่มีอิทธิพลต่อการออม และจากการเปรียบเทียบการประมาณเงินออมของครัวเรือนในเขตเมืองและชนบท พบว่าครัวเรือนใน

เขตเมืองมีการออมมากกว่าในเขตชนบท โดยจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการลดลงของการออมของครัวเรือนในเขตชนบท ส่วนในเขตเมืองจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนไม่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือน

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การออมของครัวเรือน เกษตร ผลการศึกษาพบว่า รายได้สุทธิ และการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการกำหนดการออมของครัวเรือนทั้งประเทศและทุกกลุ่มครัวเรือน โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ส่วนขนาดครัวเรือนและการพึ่งพิงของสมาชิกในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน ทั้งประเทศและบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ โดยขนาดครัวเรือนมีผลต่อครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ส่วนการพึ่งพิง มีผลต่อครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง สำหรับทรัพย์สินเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนทั้งประเทศและทุกกลุ่มแต่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ ซึ่งไม่เป็นไปตามที่คาดหมายไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการถือครองทรัพย์สินเปรียบเสมือนการออมของครัวเรือนรูปแบบหนึ่ง จากผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่ารายได้และการศึกษามีความสำคัญสำหรับการออมมากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีนโยบายยกระดับรายได้ของเกษตรกร ทั้งรายได้จากภาคเกษตรและรายได้จากนอกภาคเกษตรให้สูงขึ้น และนโยบายด้านการส่งเสริมการศึกษาเนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะมีความสามารถในการประกอบกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งนอกเหนือจากการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนได้มากขึ้น

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปปัจจัยที่มีผลต่อเงินออม โดยนักวิจัยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ของ Keynes สมมติฐานวัฏจักรชีวิตของ Modigliani และ Brumberge ในการสร้างแบบจำลอง แสดงในรูปสมการเส้นตรงอย่างง่าย และใช้วิธีประมาณค่าด้วยเทคนิค Ordinary Least Square (OLS) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานั้นมีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน จึงทำให้ผลการศึกษาที่ได้มีทั้งเหมือนและแตกต่างกันด้วย โดยปัจจัยที่มีผลต่อเงินออม ได้แก่

1. รายได้ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับเงินออม แม้ว่าการศึกษานักวิจัยแต่ละท่านจะใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาที่แตกต่างกัน พาวิซซ์(2526), มงคล(2535), พนม(2543), ชารินี่(2543), ดิเรก(2547) และภูวสิทธิ์(2550)

2. อายุ มีความสัมพันธ์ไม่สอดคล้องตามทฤษฎีวัฏจักรชีวิตของ Modigliani Supan(2535), Alessie and Kapteyn (2542) โดยทั้งสองให้เหตุผลว่าผู้สูงอายุมีแรงจูงใจการออมเพื่อเป็นมรดกต่อทายาทต่อไป ขัดแย้งกับงานวิจัยของพนม(2543), ดิเรก(2547) และภูวสิทธิ์(2550) ซึ่งพบว่าอายุมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับเงินออมตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิต

3. จำนวนผู้ฟังจากงานวิจัยของชารินี(2543) และภูวสิทธิ์(2550) ซึ่งแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็นในเขตเมืองและเขตชนบท ในเขตเมืองชารินี(2543) พบว่าจำนวนผู้ฟังมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับเงินออม แต่การศึกษาของภูวสิทธิ์(2550) พบว่าจำนวนผู้ฟังไม่มีความสัมพันธ์กับเงินออม ส่วนในเขตชนบทชารินี(2543) พบว่าจำนวนผู้ฟังมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับเงินออม แต่การศึกษาของภูวสิทธิ์(2550) พบว่าจำนวนผู้ฟังมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับเงินออม

4. ขนาดของครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับเงินออม พาวิชช(2526), ดิเรก(2547) และชารินี(2543) ขัดแย้งกับงานวิจัยของ มงคล(2535) ซึ่งพบว่าขนาดของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับเงินออม

5. มูลค่าทรัพย์สิน ไม่มีความสัมพันธ์กับเงินออม พาวิชช(2526) และภูวสิทธิ์(2550) ขัดแย้งกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์(2538) พบว่ามูลค่าทรัพย์สินมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับเงินออม